

I mötet mellan professioner

**Hur fritidshemmets kompletterande uppdrag
realiseras i praktiken: möjligheter, utmaningar
och en önskan om tydligare riktlinjer.**

Av: Gustav Holmén Larsson och Linn Alshammar

Handledare: Anders Bartonek

Södertörns högskola | Grundlärarutbildning med interkulturell profil med
inriktning mot fritidshem, erfarenhetsbaserad 180 hp

Självständigt arbete, 15 hp

Fritidspedagogiskt område | Höstterminen 2025

Abstract

In the Intersection of Professions-

How the Complementary Mission of the Leisure-Time Centre Is Realised in Practice: Opportunities, Challenges, and a Desire for Clearer Guidelines

This study explores how teachers, leisure-time centre staff, and a deputy headteacher perceive collaboration between school and the leisure-time centre, and how such collaboration contributes to fulfilling the leisure-time centre's complementary assignment. Based on qualitative interviews with nine participants from two schools in southern Stockholm, the study examines how collaboration is enacted in everyday practice, the challenges encountered, and how school leadership can support and promote equitable collaboration.

The analysis is informed by developmental science and curriculum theory, drawing on concepts such as relational developmental systems, the zone of proximal development, pedagogical content knowledge, and humanistic and social efficiency perspectives on the curriculum. These frameworks illuminate how children's learning and development are shaped within relational systems and how governing documents are interpreted and enacted by different professional groups.

The findings show that collaboration functions well at a relational and everyday level, characterised by communication and shared understandings of pupils' needs. Leisure-time centre staff contribute a holistic and socially oriented perspective that complements academic teaching. However, collaboration is largely informal and person-dependent, with limited structural support and shared planning time. This results in variation in practice and may have implications for equity among pupils.

Key words: School–leisure-time centre collaboration; complementary assignment; interprofessional collaboration; educational leadership; equity in education; curriculum theory; developmental science.

Sammanfattning

Denna studie undersöker hur lärare, fritidshemspersonal och biträdande rektor uppfattar samverkan mellan skola och fritidshem, samt hur denna samverkan bidrar till att uppfylla fritidshemmets kompletterande uppdrag i praktiken. Det ursprungliga syftet med integreringen av de båda verksamheterna var att skapa en helhet för eleven, där både social och kunskapsmässig utveckling främjas, vi undersöker hur detta upplevs och genomförs i praktiken. Studien bygger på kvalitativa intervjuer med nio deltagare från två skolor i södra Stockholm, vilket möjliggör en förståelse för hur samverkan fungerar i vardagen, vilka hinder som upplevs, vilka faktorer som bidrar till ett välfungerande samarbete samt tankar från de yrkesverksamma deltagarna om hur ledningen i sitt arbete kan stötta, organisera och främja samverkan och likvärdigheten kring denna på skolan.

Utvecklingsvetenskap och läroplansteori är det teoretiska ramverk vi utgått från i vår analys. Vi fördjupar oss i dessa teorier genom begrepp som *relationella utvecklingssystem*, *scaffolding*, *den proximala utvecklingszonen*, *funktionalitet*, *didaktisk innehållskunskap*, *social effektivitet* och ett *erfarenhetsgrundat* och *humanistiskt* synsätt på läroplanen. Utvecklingsvetenskapen synliggör hur barns lärande och utveckling formas i relationella system där skola och fritidshem utgör de centrala delarna av elevens miljö. Läroplansteori används för att förstå hur styrdokumentet tolkas och omsätts i praktiken, samt hur de olika professionerna förstår fritidshemmets kompletterande uppdrag.

Studiens resultat visar att samverkan fungerar väl på ett vardagligt och relationellt plan, där kommunikationen mellan personalen samt deras gemensamma syn på elevernas behov är centralt. Samverkan är dock i hög grad personbunden och spontan, samtidigt som tydliga strukturer och riktlinjer från ledning ofta saknas. De flesta respondenter upplever att bristen på gemensam planeringstid är ett återkommande hinder för samverkan ur flera aspekter. Följaktligen tenderar detta leda till en bred variation i hur samverkan genomförs och hur det kompletterande uppdraget realiserar, vilket riskerar att påverka likvärdigheterna för eleverna.

Nyckelord: Samverkan mellan skola och fritidshem; fritidshemmets kompletterande uppdrag; interprofessionell samverkan; pedagogiskt ledarskap; likvärdighet i utbildning; läroplansteori; utvecklingsvetenskap

Innehåll

Inledning.....	4
Syfte och frågeställningar.....	5
Tidigare forskning.....	6
Metod.....	8
Teoretiska perspektiv.....	11
Resultat och analys.....	14
Diskussion och slutsats.....	28
Vidare forskning.....	30
Referenser.....	32
Bilagor.....	34

Inledning

Under stora delar av 1980-talet utreddes frågan om fritidshemmets integrerande med skolan, det genomfördes försöksverksamheter där lärare och fritidspedagoger i gemensamma lokaler samarbetade med en gemensam pedagogik kring barnets hela dag. Forskningen visade att det var ett lyckat försök som upplevdes positivt av både lärare och fritidspedagoger. För att gynna elevers utveckling och lärande integrerades fritidshemmet med skolan år 1998 och tillsynsansvaret för fritidshemmet övergick till Skolverket. Detta innebar att fritidshemspersonalens förmiddagar förlades inom ramen för skolan istället för att som förut ses som förberedelsetid inför fritidsverksamhetens start efter skoltid. Integreringen mellan skola och fritidshem ledde till stora ekonomiska besparingar exempelvis genom gemensamma lokaler, även om syftet främst påstås ha handlat om en pedagogisk helhet för eleverna. Besparingarna inom fritidshemmet fortsatte dock, personaltätheten halverades samtidigt som barntätheten nästan fördubblades. Skolverket rapporterade år 2000 att personalens utbildningsnivå i fritidshemmet sjönk, med konsekvensen att personalen i större utsträckning saknade kunskaper om fritidshemmets mål och syfte. De som arbetade i fritidshemmet fick nu även ta större ansvar under skoltid, exempelvis genom att ersätta vikarier och elevassistenter vilket medförde att upprätthållandet av fritidshemmets kvalitet blev lidande till följd av brist på planeringstid och ork att genomföra pedagogisk verksamhet på eftermiddagarna, vilket medförde att många fritidspedagoger nu valde andra yrken. Integreringen och samverkan mellan skola och fritidshem var till stora delar något som personalen själva fick hantera då skolledningen ofta saknade kompetens att leda fritidshemmets pedagogiska verksamhet. Arbetet i gemensamma lokaler medförde ofta konflikter mellan lärare och fritidshemspersonal kring vilka verksamheter som skulle prioriteras (Pihlgren 2019, s.29–30).

Vi ämnar att med denna studie undersöka hur fritidshemmets kompletterande uppdrag upplevs och realiseras i praktiken av lärare, fritidshemspersonal och biträdande rektor, samt hur verkligheten förhåller sig till det ursprungliga syftet med integreringen av fritidshemmet i skolan. Utifrån vår egen erfarenhet och genom våra kvalitativa intervjuer framgår det att fritidshemspersonal upplever att flertalet av dessa bekymmer kvarstår än idag. Det är inte ovanligt att fritidshemspersonal känner ett övermäktigt ansvar för både skolans och fritidshemmets verksamheter samtidigt som brist på tid och planering begränsar

möjligheterna för en väl utvecklad och genomtänkt fritidshemsverksamhet, särskilt om man därtill ska driva ett strukturerat arbete för att främja det kompletterande uppdraget med fokus på måluppfyllelse. Viktigt att betona är att fritidshemmets kompletterande uppdrag inte uteslutande består av att komplettera skolan genom att stötta måluppfyllelsen genom praktiska arbetssätt, fritidshemmet ska även ge elever möjlighet till rekreation och vila, alltså erbjuda eleverna en paus från den målstyrda och kravfyllda skoldagen. Fritidshemmets undervisning ska utgå från elevernas, behov, intressen och erfarenheter (Skolverket 2022). Detta innebär att ett brett urval av aktiviteter ska erbjudas för att tillgodose elevernas behov och i förlängningen det kompletterande uppdraget. De utbildade fritidshemslärarna, med behörighet i ett praktiskt estetiskt ämne, väljer ofta bort att undervisa i sitt ämne då de hellre fokuserar på det fritidspedagogiska uppdraget än undervisning (Elvstrand, Lago & Simonsson 2021, s.29), i detta kan man även ana att tiden har svårt att räcka till för att både undervisa och att bedriva en väl utvecklad fritidshemsverksamhet. Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till är att även om fritidshemslärare väljer bort undervisning i sitt ämne, kvarstår fortfarande enligt våra egna erfarenheter, en förväntan om ett nästintill delat uppdrag och hög närvaro i klassrummet tillsammans med läraren.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur lärare, fritidshemspersonal och biträdande rektor uppfattar samverkan mellan skola och fritidshem. Samt att analysera om och hur samverkan bidrar till att uppfylla fritidshemmets kompletterande uppdrag i praktiken. Studien avser även att belysa vilka faktorer som enligt dessa aktörer kännetecknar gynnsam samverkan och hur dessa uppfattningar förhåller sig till det ursprungliga syftet med integreringen av skola och fritidshem.

Vidare syftar studien till att belysa vilka faktorer som enligt fritidshemspersonal och lärare kännetecknar en god och fungerande samverkan samt att synliggöra vilka organisatoriska, pedagogiska och relationsmässiga villkor som främjar respektive utgör hinder för ett sådant samarbete. Genom att analysera pedagogernas uppfattningar i relation till det

ursprungliga syftet med integreringen av skola och fritidshem avser studien också att problematisera hur denna integrering förstås i dagens verksamhet och om den motsvarar de intentioner som uttrycks i styrdokument och tidigare utbildningspolitiska reformer.

Slutligen ämnar studien bidra till en fördjupad förståelse för hur samverkan kan utvecklas för att stärka barns helhetsmässiga utveckling, i linje med både ett utvecklingsvetenskapligt perspektiv och läroplansteoretiska utgångspunkter.

Frågeställningar

- Hur ser lärare, fritidshemspersonal och biträdande rektor på samverkan mellan skola och fritidshem och vilka faktorer anser de olika yrkeskategorierna vara avgörande för gynnsam samverkan?

- Hur upplever pedagogerna att samverkan uppfyller fritidshemmets kompletterande uppdrag i praktiken och kan riktlinjer för samverkan utformas utifrån detta?

- Hur förhåller sig dagens samverkan till det ursprungliga syftet med integreringen av skola och fritidshem?

Tidigare forskning

Här redogör vi för en del av den tidigare forskning som bedrivits inom området för samverkan mellan skola och fritidshem. Gemensamt för artiklarna är att de i stor utsträckning fokuserar på samverkan utifrån ett fritidshemsperspektiv. Lärarnas och fritidshemspersonalens gemensamma perspektiv skildras enbart i Lago et als studie där de undersökt de gemensamma framgångsfaktorerna för god samverkan.

I Perselli och Hörnell's artikel *Fritidspedagogers förståelse av det kompletterande uppdraget* (2019) är syftet att analysera och ta reda på hur fritidspedagoger ser på fritidshemmets kompletterande uppdrag. Författarna visar på förändringen som skett av fritidshemmets uppdrag. Från att ha fungerat som ett komplement till hemmet ska nu fritidshemmet i stället komplettera skolan, exempelvis benämns inte längre fritidshemmets

verksamhet som *pedagogisk verksamhet* utan som *undervisning*. Även yrkeskategorin *fritidspedagog* har nu ersatts av den nya utbildningen som utbildar *lärare mot fritidshem* (Perselli & Hörnell 2019, s.64–66). Mot denna bakgrund vill författarna därför ta reda på hur fritidspedagogerna själva ser på sitt kompletterande uppdrag. Analysen av undersökningen gav författarna fyra kategorier: ”Att samverka”, ”Att arbeta i klass”, ”Att praktiskt tillämpa” samt ”Att erbjuda det skolan inte gör”. Kategorierna sammanfattar fritidspedagogens arbete under hela dagen, både under skoltid och fritidstid, hur de praktiskt arbetar med det skolan lär ut teoretiskt och hur de erbjuder eleverna aktiviteter som ger andra erfarenheter än skolans undervisning (Perselli & Hörnell 2019, s.69–70).

“Det är svårt att få till något bra eftersom vi inte får möjlighet till planering med lärarna. När vi väl får planering med lärarna bokar en del lärare in andra saker, de tycker inte att det är så viktigt. Under planeringarna med lärarna pratar de bara om sina lektioner och vill ha oss som hjälplärare i klassrummet istället för att använda sig av vår kompetens.”

(Perselli & Hörnell 2019, s. 71)

Författarnas slutsats är att det finns stort tolkningsutrymme för vad fritidshemmets kompletterande uppdrag innebär och att detta kan kopplas till hur fritidspedagoger själva ser på sin profession (Perselli & Hörnell 2019, s.76).

Lago, Elvstrand, Antesten, Källman, Rydell, Vall och Waldeck (2022) har i sin artikel *Ett gemensamt fokus: att bygga kulturer för samverkan mellan förskoleklass, fritidshem och grundskola* undersökt vad som skapar förutsättningar för samverkan mellan förskoleklass, fritidshem och grundskola. Studien har kommit fram till tre olika fokusområden för samverkan som är ömsesidigt beroende av varandra: organisering av gemensamma elever, gemensamma aktiviteter och gemensamma värden. Författarna menar att lärarna behöver ett gemensamt arbete kring kunskapsutbyte, diskussioner och samtal för att bygga hållbar samverkanskultur. Artikelnen använder ordet samverkan i lös bemärkelse så till vida att den inte definieras mer exakt än som ett samarbete och mellanmänsklig företeelse som tolkas mellan människor men är beroende av olika förutsättningar i en organisation (Lago m.fl. 2022, s.22–23). Artikelnen belyser vikten av samverkan utifrån de olika lärarkategoriernas speciella kompetenser men att tid för gemensam reflektion och därigenom utveckling av verksamheten ofta saknas (Lago m.fl. 2022, s.26).

Tidigare forskning av Haglund, Gustafsson Nyckel & Lager (2025) i *Ett fritidshem för alla barn? Argumenterande diskurser i remissvar angående en likvärdig utbildning* belyser fritidshemmets kompensatoriska uppdrag och dess roll i att skapa en likvärdig utbildning. Studien analyserar remissvar på utredningen *Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem samt pedagogisk omsorg*. Den identifierar centrala diskurser som påverkar hur fritidshemmets uppdrag förstås och prioriteras. Artikeln ger också ett teoretiskt ramverk kring begreppet likvärdighet och det kompensatoriska uppdraget (Haglund et al 2025, s. 4–6). Artikeln påvisar varför strukturerad samverkan är viktig och vilka hinder som finns, exempelvis ekonomiska prioriteringar eller normkollisioner mellan skola och fritidshem:

“Analysen visar på en polarisering mellan i första hand en argumentation utifrån barns rättigheter å ena sidan och en argumentation utifrån kommuners bestämmanderätt över sin ekonomi respektive att skolan ska ses som överordnad fritidshemmet å den andra sidan.”
(Haglund, Gustafsson Nyckel & Lager 2025, s. 22)

Elvstrand, Lago & Lundqvist (2022) skriver i *Fritidshemslärares arbete, trivsel, inkluderande arbetssätt och samverkan* att fritidshemmet ofta befinner sig i ett komplext spänningsfält där personalen har en splittrad yrkesroll (Elvstrand et al 2022, s. 117). Fritidshemspersonalen arbetar både i skolan och på fritidshemmet, vilket gör att uppdraget som komplement till skolan blir svårt att fullgöra på grund av exempelvis tidsbrist. Elvstrand et al skriver att resultaten i studien pekar på att samverkan med skolans lärare och elevhälsan är begränsad och att fritidshemmet i flera fall hamnar i skuggan av skolan (2022, s.118). Detta leder troligtvis till bristande prioritering, otillräckliga resurser och att fritidspersonal kanske inte alltid inkluderas i viktiga möten. Den varierande samverkan påverkar troligtvis fritidshemmets möjlighet att uppfylla sitt pedagogiska uppdrag och att skapa en likvärdig verksamhet för eleverna. Artikeln framhåller att avsaknaden av strukturerade former för samverkan är en central utmaning. Fritidspersonalen uttrycker behov av tydliga riktlinjer och rutiner för samarbete med skolans lärare och elevhälsan (Elvstrand et al 2022, s. 113–114).

Metod

I detta avsnitt redogör vi för hur studien har genomförts, vilka metodologiska val som gjorts och hur dessa val har påverkat insamlingen och analysen av materialet. Här beskriver vi vårt urval, hur intervjuerna planerades och genomfördes samt hur det empiriska materialet har

bearbetats och analyserats. Avsnittet innehåller även en genomgång av de forskningsetiska överväganden som varit relevanta för studien.

Urval

Ämnet vi har undersökt handlar om samarbetet mellan skola och fritids. Vårt urval är därför baserat på både lärare och fritidshemslärare då det är viktigt att få med alla yrkeskategoriers perspektiv på det gemensamma arbetet. Valet att intervjua även en biträdande rektor är en fråga om att denne ansvarar för och ytterst leder och fördelar arbetet på skolan, det är därmed intressant att få syn på om det exempelvis finns ett beslut från ledning om hur samverkan ska bedrivas, eller om det är något varje enskild lärare och/ eller fritidshemslärare själva styr över. Den biträdande rektorns perspektiv på samverkan mellan skola och fritidshem är av vikt då denne ansvarar för båda yrkeskategorierna (Patel & Davidsson 2010, s.56).

Totalt deltog 4 lärare, 4 fritidshemslärare/fritidshemspersonal och 1 biträdande rektor. Hälften av urvalet, inklusive en biträdande rektor kommer från en kommunal skola F-5 och andra hälften från en privatskola F-3. Båda skolorna är belägna i södra Stockholm.

Skola A är en friskola i södra Stockholm med 114 elever fördelat på 6 klasser i årskurserna F-3. Fritidshemmet har två avdelningar där årskurs 2 har en egen avdelning och förskoleklass, årkurs1 och 3 går på en annan avdelning tillsammans. Den gemensamma planeringen mellan skola och fritidshem består av 30 minuters mötestid varje vecka där klassens lärare och fritidspersonal planerar samverkan.

Skola B är en kommunal skola även den i södra Stockholm. Skolan har ca 500 elever från årskurs F-5. Fritidshemmet består av tre avdelningar F-3 och en fritidsklubb för årskurs 4–5. Varje avdelning har en förskoleklass, en årkurs 1, en årskurs 2 samt en årskurs 3 med totalt drygt 100 elever på varje avdelning. Den gemensamma planeringen mellan skola och fritids sker klassvis där den fritidspersonal som är kopplad till klassen samplanerar med läraren och eventuella elevassistenter 30 minuter varje vecka. Skolan har schemalagda samverkanstillfällen för F-5 som lärare och fritidspersonal planerar gemensamt, en timmes utepedagogik och en timmes temaverkstäder varje vecka. På tematillfällena arbetar hela skolan praktiskt i verkstäder med ämnena. Varje temaverkstad och

utepedagogikslektion planeras gemensamt av fritidshemspersonal och lärare i olika konstellationer.

Val av metod

När vi undersökt hur fritidshemmets kompletterande uppdrag påverkas av samverkan mellan skolans lärare, fritidshemslärare och fritidshemspersonal lämpade sig kvalitativa intervjuer som metod. Eftersom fokuset ligger på att förstå upplevelser, erfarenheter och perspektiv hos yrkesverksamma inom skola och fritidshem är det viktigt att få tillgång till deras egna berättelser och reflektioner. Intervjuer möjliggör en fördjupad förståelse av hur samverkan upplevs i praktiken, vilka hinder som finns och vilka möjligheter som kan identifieras.

Den kvalitativa intervjun ger oss som intervjuare möjlighet att fånga skillnader i språk som tonfall och uttryck som kan vara avgörande för att tolka intervjupersonens inställning till exempelvis samverkan, då studiens syfte är att undersöka behovet av gemensamma riktlinjer och hur strukturerad samverkan kan stärka fritidshemmets pedagogiska roll.

Genomförande

Datainsamlingen genomförde vi under 1 veckas tid. Totalt genomfördes åtta intervjuer med lärare och fritidshemslärare/fritidshemspersonal samt 1 intervju med biträdande rektor på den ena skolan. Varje intervju varade i cirka 30–40 minuter. Intervjufrågorna utformades utifrån studiens syfte samt forskningsfrågor, de organiserades i teman kopplade till samverkan, det kompletterande uppdraget, organisatoriska förutsättningar samt upplevda hinder och möjligheter. Intervjuerna spelades in med hjälp av en inspelningsapp som automatiskt transkriberade inspelningen, samt kompletterades med anteckningar.

Forskningsetiska överväganden

Patel och Davidson (2019, s. 84) beskriver att det handlar om att följa grundläggande forskningsetiska principer såsom informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa principer syftar till att deltagarna ska vara informerade om studiens syfte, att deras medverkan är frivillig, att personuppgifter behandlas med sekretess och att insamlad data endast används för det aktuella forskningsändamålet, dessa är även de principer Vetenskapsrådet utgår ifrån (2025).

Alla informanter fick tydlig information om studiens syfte, hur deras svar kommer att användas samt att deltagandet är helt frivilligt. Ett muntligt samtycke fanns på plats innan intervjuer genomfördes. Intervjusubjektens anonymitet garanterades genom att namn och andra identifierande uppgifter tas bort i skriften och i den slutgiltiga texten. Materialet förvaras säkert och är endast tillgängligt för oss som forskar om detta. (Patel & Davidson 2019, s. 85).

Bearbetat och analyserat material

Vi valde att använda oss av en kvalitativ bearbetning av materialet. Arbetet med analysen inleddes med en fas där transkriptionerna lästes igenom flera gånger samtidigt som anteckningar fördes. Därefter följde en fas av kodning, där svar identifierades och delades upp i olika kategorier, exempelvis sådant som rörde spontan kommunikation eller gemensam planeringstid. Dessa koder sorterades och grupperades sedan i preliminära teman, såsom de olika rollerna, kommunikation, beslutsfattande och strukturer och riktlinjer för samverkan.

I nästa steg granskades dessa teman i relation till materialet. Här bedömdes varje temas samstämmighet och avgränsning vilket ledde till att vissa teman utvecklades, slogs samman eller delades upp för att bättre spegla datamaterialet, här märkte vi att många av temana gick in i varandra och att vissa specifika aspekter, exempelvis tidsaspekten återkom på flera ställen. Därefter tolkades temana med studiens teoretiska perspektiv samt forskningsfrågorna, vilket möjliggjorde en förståelse för hur de empiriska resultaten relaterade till både utvecklingsvetenskapliga och läroplansteoretiska perspektiv.

Teoretiska perspektiv

Vi lyfter här fram olika teoretiska perspektiv inom **utvecklingsvetenskap** och **läroplansteori**, som hjälper oss att förstå och undersöka hur skola och fritidshem samarbetar. Genom att använda dessa teoretiska perspektiv skapas en bredare förståelse för hur utbildningens innehåll, organisering och relationella processer tillsammans påverkar barnets lärande och utveckling, samt hur samverkan mellan verksamheterna kan förstås i relation till detta.

Utvecklingsvetenskap

Relationella utvecklingssystem

Dion Sommer och Sofia J. Frankenberg skriver i “*Från utvecklingspsykologi till utvecklingsvetenskap*” om hur det utvecklingsvetenskapliga området handlar om en sammanhållen syn på forskning inom barns utveckling, där man anser att utvecklingen sker genom *relationella utvecklingssystem* där varje enskild aspekt av detta system påverkar helheten. Alltså att exempelvis tänkande och handlande, arv och miljö, kropp och psyke inte är varandras motsatser, utan hänger samman och påverkar ett barns utveckling, men från olika håll. Enligt utvecklingsvetenskapen går det alltså inte att i pedagogiska sammanhang fokusera på enbart ett av dessa fenomen för att utveckla en specifik förmåga då den ena inte kan förstås utan den andra (2019, s.42–44). Utifrån det utvecklingsvetenskapliga perspektivet kan man tänka att samverkan mellan skolan och fritidshemmet inte enbart handlar om organisatoriska frågor eller om att fördela ansvar, utan snarare om hur två centrala utvecklingskontexter samspelar i barnets vardag. Skolan och fritidshemmet utgör tillsammans med individens förutsättningar ett sammanhållet utvecklingssystem där barnets erfarenheter, relationer och lärande kontinuerligt överlappar och påverkar varandra. Om kommunikationen mellan skolan och fritidshemmet brister riskerar viktiga aspekter av barnets utveckling som emotionellt stöd, motivation eller känsla av sammanhang att påverkas negativt. En välfungerande samverkan kan däremot troligtvis skapa större kontinuitet i barnets relationella system och därmed stärka barnets möjligheter att utvecklas positivt.

Scaffolding och den proximala utvecklingszonen

Vygotskij's begrepp *den proximala utvecklingszonen* beskriver avståndet mellan vad barnet kan klara själv och vad det kan klara med stöttning av någon mer erfaren. Enligt Vygotskij ska den vuxne fungera som en form av byggnadsställning som hjälper barnet att nå en nivå som det ännu inte behärskar själv, men som ligger inom räckhåll genom ansträngning och vägledning (Hwang & Nilsson, 2011 s.67). När barnet får möta utmaningar som är möjliga men inte för lätta, ökar både lärande, motivation och självförtroende. Denna tanke samverkar med utvecklingsvetenskapens betoning på relationella utvecklingssystem, där varje aspekt av barnets liv som psykologiska, sociala, kulturella och pedagogiska förmågor påverkar utvecklingen som helhet (Sommer & Frankenberg, 2019, s.42–44) & (Holmberg, 2020, s. 54–55). Om vuxna i båda verksamheterna arbetar med liknande förhållningssätt, kommunicerar kontinuerligt och utgår från barnets behov, kan de tillsammans skapa ett sammanhållet stöd som driver barnets utveckling framåt. I detta sammanhang blir Pihlgrens beskrivning av

“lärare som bygger byggnadsställningar” särskilt relevant. En liten grupp högskoleutbildade pedagoger kännetecknas av att de finjusterar stödet efter elevens aktuella nivå, kalibrerar lektionsstruktur och justerar sin guidning i takt med att eleven tar större ansvar, varpå stöttningen successivt trappas ned (2016, s. 119). Översatt till samverkan mellan skola och fritidshem innebär detta att scaffolding blir ett gemensamt, samordnat arbete där skolans initierande och ramar möter fritidshemmets praktiska och relationella fördjupning i lärandet.

Funktionalitet

När man analyserar samverkan mellan skola och fritidshem kan det utvecklingsvetenskapliga perspektivet innebära att man inte enbart studerar organisatoriska strukturer eller pedagogiska metoder, utan även normer, värderingar och förväntningar som präglar olika verksamheter. Exempelvis kan skolans fokus på kunskapsmål och fritidshemmets fokus på social utveckling ibland skapa spänningar som påverkar helheten. Ur ett holistiskt perspektiv blir uppgiften då att förstå hur dessa två logiker kan integreras på ett sätt som gynnar barnets utveckling (Holmberg 2020, s. 54–55). Dessa två aspekter av ett barns utbildning kan förstås med begreppet *funktionalitet* som framhäver att förmågor som sammanstämmer med krav i samhället och dess kultur har större förmåga att utvecklas, sådant som inte bär en funktion tenderar att försvinna med tiden eller ej alls utvecklas, den pedagogiska utmaningen ur funktionalitetsperspektivet blir alltså att ta reda på vilka förmågor som är funktionellt viktiga för eleverna att lära sig i skolan och på fritidshemmet (Sommer & Frankenberg 2019, s.45).

Läroplansteori

Didaktisk innehållskunskap

Begreppet *Didaktisk innehållskunskap* hanterar undervisningsdimensionen i ett ämnesinnehåll och försöker utröna vilka exempel, metoder och begrepp som bäst representerar ett ämne och hur det ska göras begripligt för andra. Läraren behöver en bred utbildningsrepertoar för att på olika sätt representera ett ämne för olika ändamål och en elevgrupp med många olika elever. Läraren behöver på förhand identifiera eventuella motgångar eleverna kan stöta på i undervisningen och ha en plan för hur undervisningen kan anpassas utifrån dessa. Detta kräver att läraren känner eleverna och deras styrkor och svagheter väl (Wahlström 2018, s.144).

Social effektivitet

Fritidshemmets utveckling till att fungera som ett komplement till skolan visar på hur synen på lärande och kunskap förändrats genom tiderna. De kunskaper som förvärvas på och genom fritidshemmets verksamhet kan anses värdefulla inom utbildningen för att nå läroplanens långsiktiga mål: skapa ansvarskännande och kompetenta medborgare som självständigt klarar sig i vardagen och yrkeslivet (Skolverket 2022). Det är alltså ett läroplanstänk som bygger på *social effektivitet*, där kunskaper, färdigheter och kompetenser värderas utifrån vad framtidens medborgare behöver för att bidra till samhällets ekonomiska och sociala utveckling (Wahlström 2018, s.40).

Humanistisk läroplanssyn och erfarenhetsgrundat synsätt

Fritidshemmets undervisning kan även tänkas befinna sig inom den *humanistiska* läroplanssynen där individen är i centrum och utbildningens syfte är att främja elevernas personliga utveckling och möjligheten att utvecklas till sin fulla potential. Detta *erfarenhetsgrundade* synsätt bygger på att eleven bäst tar till sig kunskap inom olika ämnen om de möter dessa på ett sätt som kan knytas an till och grunda sig på de egna erfarenheterna (Wahlström 2018, s.40–41). Ulf P. Lundgren bidrar med ett grundläggande perspektiv inom läroplansteorin genom att betona att undervisning alltid rymmer två dimensioner: vad som anses vara värt att veta och vilken social betydelse detta vetande får. Enligt Lundgren påverkas utbildning inte enbart av styrdokumentens formulerade mål, utan också av hur samhället i stort definierar kunskap och vilka värden och normer som knyts till den (2020, s. 288–289). I undervisningsprocessen lär sig eleverna inte bara innehållet i ett ämne, utan även vilket värde som ämnet tillskrivs, hur de ska förstå sin egen förmåga i relation till det och vad som räknas som betydelsefull kunskap.

Resultat och Analys

I detta avsnitt presenterar vi de resultat som framkommit genom intervjuerna med lärare, fritidshemspersonal och biträdande rektor. Resultatet redovisas tematiskt och följs av en analys där vi tolkar deltagarnas utsagor utifrån våra valda teoretiska utgångspunkter. Genom att använda både utvecklingsvetenskap och läroplansteori som analytiska ramar kan vi belysa såväl de relationella processer som formar samverkan mellan skola och fritidshem som de

strukturella och styrande faktorer som påverkar hur samverkan organiseras och förstås i praktiken.

De olika rollerna

Både lärare och fritidshempersonal beskriver sina roller i klassrummet som flexibla, där de tillsammans skapar en trygg, strukturerad och stöttande lärandemiljö. Pedagogerna på fritidshemmet uppger att deras arbete i hög grad styrs av elevgruppens behov och varierar från dag till dag. De fungerar ofta som ett extra stöd i undervisningen genom att hjälpa elever att hålla fokus, skapa trygghet och ge individuell eller gruppbaserad hjälp till de elever som behöver det mest. Arbetet kan även innefatta att ta ansvar för halvklasser utifrån lärarens eller egen planering eller att fungera som lärare när läraren arbetar individuellt med elever. En central del av fritidshemspersonalens roll handlar om elevernas sociala utveckling, då de möter barnen i flera olika sammanhang under dagen och därför har en bredare insyn i elevernas relationer, konflikter och sociala roller. Denna kunskap använder de för att bidra med ett socialt perspektiv i klassrumsarbetet, exempelvis vid gruppindelningar eller vid hantering av situationer som uppstår mellan elever. Respondent F4 beskriver att hans närvaro ibland kan ha en lugnande inverkan på elever med särskilda behov som kan uppleva sig stressade inför skolans krav:

“Min närvaro i klassrummet kan också avdramatisera situationer för elever som har svårt i undervisningen. För vissa elever har det gjort stor skillnad, då jag som fritidspersonal inte uppfattas på samma sätt som läraren och därför inte skapar samma press.” (Respondent F4, intervju 2026-01-12)

Det framträder en bild av ett nära och relationsbaserat samarbete där rollerna är tydliga men inte statiska. Läraren har huvudansvar för undervisningen och elevernas kunskapsutveckling, medan fritidshemspersonalen fungerar som en flexibel och stödjande resurs som både stöttar i undervisningen och arbetar med den sociala dimensionen i gruppen. Om vi analyserar undervisningens olika dimensioner kan denna typ av samverkan med fördel förstås genom begreppet *didaktisk innehållskunskap*. Utifrån denna syn på undervisning kan fritidshemspersonalen spela en betydelsefull roll i undervisningen genom att identifiera potentiella svårigheter som elever kan möta under skoldagen. Genom sin ofta bredare och mer informella kännedom om eleverna, särskilt ur ett socialt och relationellt perspektiv, kan de bidra med kompletterande kunskap som berikar den pedagogiska

planeringen och stärker förutsättningarna för en inkluderande undervisning som ger fler elever möjlighet att förstå och ta till sig innehållet (Wahlström 2018, s.144). Även om begreppet *didaktisk innehållskunskap* utgår från att det är *en* lärare som besitter och använder denna bredare kunskap om eleverna, vilket förutsätter god kännedom om dessa, kan vi tycka att det är rimligare, och mer verklighetsförankrat att två professioner med olika inriktning, genom samverkan tillsammans bidrar till denna helhet.

I en klassrumssituation i praktiken verkar rollerna för lärare och fritidshemspersonal ofta vara likartade. Respondent F4 menar här att det är liten skillnad på hens och lärarens roll då hen tar ett betydligt ansvar för undervisningen:

“Jag ser min roll i klassrummet som liknande en extra lärare. Jag stöttar undervisningen, hjälper elever och kan hålla lektioner i halvklass, framför allt i bild och svenska.” (Respondent F4, intervju 2026-01-12).

Här kan vi se att utöver undervisningens upplägg och ansvarsfrågan verkar rollerna ofta fungera flytande, där både lärare och fritidshemspersonal kan ta helhetsansvaret för den stora gruppen, arbeta med mindre grupper eller enskilda elever. Det faller sig därmed naturligt för respondenterna att båda parter betonar att samarbetet bygger på ömsesidigt förtroende och respekt för varandras kompetenser. Löpande kommunikation och en gemensam vilja att möta elevernas behov är viktiga faktorer för samverkan.

“Ofta är vi båda i klassrummet, där en kan sitta med en enskild elev medan den andra ansvarar för resten av gruppen. Vid vissa tillfällen arbetar vi i halvklass, och det är oftast fritidspersonalen som då går i väg med en grupp.” (Respondent L3, Intervju 2026-01-12)

Respondent L3 menar här att både hen och fritidshemspersonalen kan anta olika roller och att vem som gör vad inte är cementerat och på förhand bestämt, utan snarare bestäms utifrån den givna situationen. I detta fall fokuserar undervisningen på elevernas lärande och utveckling vilket blir ett gemensamt fokus som ger läraren och fritidspersonalen möjlighet att använda sig av olika roller vid behov (Pihlgren 2019, s.71).

I enstaka fall går svaren kring rollerna åt ett annat håll. Respondent F1, barnskötare och anställd på fritidshemmet drar en tydlig gräns för vad hens roll i klassrummet innebär:

“Nej, jag har ingen egen undervisning. Min roll är att stötta läraren och eleverna, inte att planera eller leda lektioner.” (Respondent F1, Intervju 2026-01-13)

F1 menar här att det inte är hens uppgift att hålla i undervisningen och berättar vidare i intervjun att rollerna mellan lärare och fritidshemspersonal är tydligt uppdelade. Läraren och F1 har dock en samsyn kring eleverna och samarbetet fungerar bra. När dessa svar analyseras utifrån ett utvecklingsvetenskapligt perspektiv och i synnerhet *relationella utvecklingssystem*, där synsättet är att alla delar i ett barns närhet på olika sätt bidrar till utvecklingen som en helhet, kan man kanske hävda att åtskiljandet av rollerna i sig inte behöver vara ett problem, pedagogerna har trots det en samsyn kring barnen. Detta förutsätter dock att det gemensamma arbetet kring elevernas utveckling utgår från denna samsyn även om deras roller skiljer sig åt. Därtill kan vi spekulera i om ett sådant här synsätt, där rollerna är tydligt uppdelade, som dessutom kan anses föråldrat i och med fritidshemmets inträde i skolans värld, kan fungera som en lösning på fritidshemspersonalens känsla av brist på tid som uppstår när lärarens och fritidshemspersonalens roller i klassrummet avkrävs samma ansvar.

Över lag värderar lärarna fritidshemspersonalens sociala helhetsperspektiv högt, även om det också framkommer önskemål från enskilda lärare om att fritidshemspersonalen i högre grad och mer direkt skulle kunna bidra till elevernas kunskapsutveckling genom exempelvis lästräning.

“Jag skulle önska att hen kunde lägga mer tid på lästräning exempelvis, mer än sociala grejer, det är skolans värld. Det händer så mycket under dagen som påverkar resursernas jobb under dagarna.” (Respondent L2, intervju 2026-01-13)

Detta kanske inte helt ovanliga tankesätt, där läraren önskar att fritidspersonalen i högre grad aktivt arbetar med de konkreta läromålen och som en oundviklig konsekvens av detta, i lägre grad ägnar sig åt utveckling av elevens sociala kompetenser kan problematiseras och analyseras utifrån tanken om *social effektivitet*, alltså målet att eleven ska rustas med förmågor och kompetenser som i framtiden gynnar hen i hens framtida vardags- och yrkesliv. Utifrån denna aspekt värderas inte de kunskaper eleven förvärvar inom ramen för skolans ämnen nödvändigtvis högre än andra för framtiden viktiga kompetenser som förvärvas utanför skolan (Wahlström 2018, s.40). Det är inte svårt att föreställa sig att ett framtida yrkesliv kan bli problematiskt att manövrera utan de nödvändiga sociala kompetenserna, och utifrån det

perspektivet förstå värdet av ett sådant arbete. Förutom den självklara nödvändigheten av en viss social kompetens kan vi även hävda att ett barn som ofta hamnar i konfliktsituationer eller andra sociala trångmål kan ha svårt att fokusera på skolarbetet om inte dessa situationer först tas om hand och hanteras. Begreppet *Skyddande faktorer* taget från utvecklingsvetenskapen stöttar detta tankesätt, då den hjälper oss identifiera de delar som stöttar utvecklingsprocessen och vilka resurser vi ska stärka med våra pedagogiska insatser. I det här fallet kan en tänka sig att en elevs sociala nätverk och kamratrelationer är en sådan resurs som behöver förstärkning för att övriga delar ska fungera optimalt (Sommer & Frankenberg 2019, s.55–56). Biträdande rektor på skola B styrker i sin intervju detta tankesätt, att skolans resultat till stor del kan tillskrivas fritidshemmets fokus på sociala färdigheter och relationer:

“Alla verksamheter måste ses som lika viktiga. Skolans resultat bygger också på att eleverna trivs, känner trygghet och har goda relationer. Det relationella arbetet är avgörande för elevernas utveckling, både nu och inför framtiden.” (Respondent BR, intervju 2026-01-12)

Kommunikation

Både lärare och fritidshemspersonal beskriver kommunikation som central för samarbetet. Kommunikationen bör enligt de själva präglas av ömsesidig tillit och ett gemensamt ansvarstagande för elevernas utveckling. Alla respondenter upplever att de kan prata med sin närmsta kollega om något kring samarbetet behöver omarbetas och att deras professionella omdöme respekteras av kollegan. Detta skapar ett klimat där man vågar diskutera elevernas behov samt egna insatser och tillsammans hitta lösningar i vardagen. Respondent L3 förklarar nedan att det är viktigt att lärare och fritidshemspersonal litar på varandras omdömen, och därmed respekterar varandras kompetenser. Att vara öppen för förändring och utveckling av samarbetet är också enligt L3 viktigt för att samarbetet ska lyckas.

“Jag upplever att kommunikationen mellan oss fungerar bra. Vi är trygga med varandra och kan säga till om något behöver förändras. Det finns en öppenhet där ingen ifrågasätter den andras beslut, utan vi litar på varandras omdöme.” (Respondent L3, intervju 2026-01-12)

En aspekt som lyfts av fritidshemspersonalen i studien är vikten av att få kontinuerlig information från läraren även när de inte varit närvarande i klassrummet då det stärker deras överblick och möjligheten att ge rätt stöd till eleverna under resten av dagen. Samtidigt finns

en medvetenhet om att kommunikationen skulle kunna vinna på mer struktur och tid, särskilt med tanke på att mycket sker spontant eller i pressade situationer. Trots dessa utmaningar upplever respondenterna att de har en stabil grund som gör det möjligt att samarbeta effektivt och anpassa sig efter elevernas behov, som respondent L4 uttrycker sig:

“Jag upplever att vår kommunikation är väldigt bra. Vi pratar kontinuerligt med varandra om eleverna och om hur vardagen ska lösas. Mycket av samtalen handlar om elevernas behov och hur vi bäst kan stötta dem.” (Respondent L4, intervju 2026-01-12)

Citatet ovan belyser särskilt det faktum att kommunikationen ofta sker spontant under dagen, där mycket av vardagsbesluten tas på tid utöver den gemensamma planeringstiden. Många respondenter förklarar att tid för gemensam planering mellan skola och fritidshem är en faktor som negativt påverkar samverkansarbetet. Båda skolorna har schemalagd gemensam planeringstid på 30 minuter i veckan för den samverkande läraren och fritidshemspersonalen, men få upplever att tiden räcker till. Trots detta så verkar den spontana kommunikationen ändå skapa relativt goda förutsättningar för en stor del av planeringen, förutsatt att den i stort fungerar bra.

Även om kommunikationen mellan berörda aktörer i huvudsak fungerar tillfredsställande, men samtidigt begränsas av otillräckliga tidsramar, kan vi utifrån egen erfarenhet ifrågasätta om samverkan i egentlig mening äger rum, då ett holistiskt arbete kring elevernas lärande – grundat i forskning och vetenskap antar vi förutsätter kontinuitet, gemensam planering och fördjupad pedagogisk dialog. Det framstår som osannolikt att ett integrerat och teoretiskt förankrat arbetssätt kan realiseras inom de tidsmässiga ramar som i nuläget står till förfogande. Tidsbegränsningarna riskerar därmed att reducera samverkan till informationsutbyte snarare än ett gemensamt och systematiskt utvecklingsarbete med elevens lärande i centrum.

Beslutsfattande och strukturer för samverkan

Respondenternas svar angående beslutsfattandet kring samverkan visar att det tenderar att vara otydligt och delvis oreglerat. I praktiken sker merparten av besluten lokalt i arbetslaget och framför allt i det direkta samarbetet mellan lärare och fritidshemspersonal, snarare än genom tydliga instruktioner från skolledningen. Detta innebär att samverkan till stor del formas av personliga relationer, individuella initiativ och just den spontana dialog som sker i

vardagen. Respondent F4 menar att om det inte vore för att hen och lärarens samarbete hade turen att fungera så pass bra, hade det varit vanskligt när det inte finns tydliga strukturer och beslut från ledning kring samverkan:

“Planeringen bygger till stor del på spontan samverkan. Läraren planerar ofta idéer till teman eller arbetsområden, exempelvis om igelkottar, och jag bidrar med förslag på hur dessa kan kopplas till praktiska eller estetiska moment, såsom bild. Vi arbetar parallellt från olika håll och väver sedan ihop innehållet.

Detta arbetssätt fungerar väl eftersom vi tänker liknande och har ett ömsesidigt förtroende. Jag upplever dock att detta sätt att arbeta är starkt personberoende och kanske inte hade fungerat lika bra med en annan lärare.” (Respondent F4, intervju 2026-01-12)

Det framgår härmed att det finns risk, dels för konflikter mellan lärare och fritidshemspersonal kring hur samverkan ska bedrivas, dels för att likvärdigheten på skolan blir lidande när samverkans potentiella framgång bygger på personliga relationer och inte strukturer på förhand beslutade av ledning.

Klassrummet är den arena där den mesta av samverkan sker, och de undervisningssituationer som utspelar sig däri. Utifrån respondenternas svar och egna erfarenheter märker vi att beslut kring samverkan i större utsträckning tenderar utgå ifrån lärarens planering samt de kunskapskrav eleverna ska stöttas i att uppnå. Genom läroplansteorin kan detta även ses i skenet av att resultatstyrning blivit alltmer framträdande i svensk utbildningspolicy där läroplanen och utvärderingar av kunskapsmålen fått en starkare position och därmed blivit mer styrande, samtidigt som lärarnas roll i att självständigt tolka läroplanen reducerats (Wahlström 2018, s.146), utrymmet för de egna och gemensamma tolkningarna av läroplanen och det praktiska genomförandet har därmed minskat. I samband med fritidshemmets kompletterande roll gentemot skolan befarar vi att detta riskerar skapa ett klimat där skolans måluppfyllelse blir riktmärke för hur samverkan utformas, med risk för att helhetssynen på elevens utveckling går förlorad.

Trots att de flesta respondenter uppger att deras samverkan fungerar bra genom spontan kommunikation och planering framkommer det att det finns en tydlig önskan från respondenterna att ledningen tar ett större ansvar för att skapa gemensamma riktlinjer för samverkan, tydligare struktur samt mer planeringstid – något som de menar skulle gynna både personal och elever samt stärka förutsättningarna för en mer likvärdig samverkan.

Lärare och fritidshemspersonal anser sig ha god insyn i varandras verksamheter och uppdrag, men det saknas rutiner för att aktivt ta vidare skolans arbete till fritidshemsverksamheten med målet att stötta elevernas måluppfyllelse genom exempelvis praktiska arbetssätt. Respondent F3, fritidshemslärare, uttrycker det så här:

”Eftersom vårt fritids är åldersintegrerat är det svårt att anpassa aktiviteter efter vad varje klass gör i skolan. Om man skulle arbeta vidare med skolarbetet på fritids skulle all personal behöva ha olika aktiviteter, vilket blir opraktiskt. Det hade varit enklare om fritids endast omfattade en årskurs.” (Respondent F3, intervju 2026-01-12)

Respondenterna uttrycker att en mer organiserad överlämning från skoldagen till fritidshemmet skulle kunna skapa större kontinuitet för eleverna och underlätta för personalen. Detta visar att det finns en uttalad utvecklingspotential i att stärka och organisera övergången mellan skola och fritidshem för att skapa en mer sammanhållen och stödjande lärmiljö för eleverna. Respondent F4 uttrycker nedan ett tankesätt som har potential att komma runt ett sådant praktiskt problem, att genom ett situerat lärande åskådliggöra för eleverna hur deras kunskaper kan användas i praktiken:

”En viktig del av uppdraget är att synliggöra för eleverna att det de lär sig i skolan också har betydelse utanför klassrummet. Fritidspersonalen behöver ofta sätta ord på detta för att eleverna ska förstå sambanden.” (Respondent F4, Intervju 2026-01-12)

I det här citatet skönjas ett *humanistiskt och erfarenhetsgrundat* förhållningssätt till utbildningen där eleven är i centrum. Utbildningen syftar till att bidra till elevernas personliga utveckling och kunskapsinhämtningen anses fungera som bäst om eleverna möter ämnena på ett sätt som utgår från elevernas egna erfarenheter och sätts i förbindelse med dessa (Wahlström 2018, s.40–41). Det bör ändå påpekas att ett sådant arbetssätt, enligt egen erfarenhet, kräver både erfarenhet och en medvetenhet kring lärande som exempelvis utbildad fritidshemspersonal många gånger kanske saknar.

Fritidshemspersonalen i exemplen strävar mot en mer sammanhållen undervisning med tydlig koppling till skoldagen för fritidshemmet att ta vid och utveckla kunskapen med fritidspedagogiska metoder. Enligt Pihlgren kan en orsak till hinder runt övergångarna vara att läraren tar ansvar för *sin del* av undervisningen och lämnar över fritidstiden till fritidshemspersonal som är försedd med brist på tid och planering, ofta som ett resultat av att

de förväntats spendera stora delar av sin tid i klassrummet tillsammans med läraren (2019, s.101). Hur väl en sammanhållen skoldag är genomförbar i praktiken är av egen erfarenhet även beroende av fritidshemspersonalens utbildningsnivå, hur fritidshemmets verksamhet är organiserad, om all fritidshemspersonal är delaktig i planering av verksamheten, åldersspann på elever, ansvarsområden utifrån utbildning etcetera. Ett åldershomogent fritidshem skulle förmodligen underlätta den här typen av samverkan markant, samtidigt som andra delar av utvecklingsfrämjande arbete går förlorat, exempelvis där äldre elever kan stötta och agera förebild för de yngre eleverna.

Elevernas måluppfyllelse och samverkan utifrån läroplanens skrivelser

Skolverket skriver i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet:

“Undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Undervisningen i fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande.” (Skolverket 2022).

Svaren visar att samtliga respondenter anser att samverkan bidrar till elevernas måluppfyllelse men att denna påverkan i dagsläget är mer situationsbunden och relationell än systematisk och på förhand planerad och genomtänkt. Personalens gemensamma värdegrund, närvaro i klassrummet och flexibilitet skapar gynnsamma villkor för lärande, men både lärare och fritidspersonal uttrycker att en mer genomtänkt och planerad samverkan skulle kunna stärka elevernas kunskapsutveckling ytterligare. Det finns med andra ord en vinning i att skapa strukturer som knyter samman skolans och fritidshemmets pedagogiska arbete på ett mer hållbart och långsiktigt sätt. Respondent F2, lärare mot fritidshem, förklarar att lärarens och fritidshemslärarens roller i praktiken fungerar ganska separat men att helhetssynen skapar förutsättningar för eleverna ändå:

“Om jag ska vara helt ärlig så är vår samverkan inte strukturerad eller genomtänkt på ett sätt som skapar en tydlig röd tråd mellan skola och fritidshem. Vi har två olika utbildningar som i praktiken fungerar ganska separerat. Däremot bidrar vårt goda samarbete och vår likvärdiga syn på lärande till elevernas måluppfyllelse, eftersom vi skapar en trygg miljö och stöttar eleverna utifrån samma värdegrund. Men för att verkligen stärka måluppfyllelsen på ett mer

genomtänkt sätt behövs en tydligare koppling och gemensamma strategier mellan verksamheterna.” (Respondent F2, intervju 2026-01-13)

Biträdande rektor uppger att trots vissa svårigheter kring det praktiska arbetet med samverkan finns det en helhetssyn på eleven och hans utveckling sedan integrerandet av fritidshemmet i skolan. De flesta respondenter håller med om den bilden och menar att det är det gemensamma arbetet som skapar förutsättningarna för denna helhetssyn.

“Tidigare var skola och fritids mer åtskilda, men idag ger samverkan en helhetsbild av eleverna. Det underlättar både för personal och vårdnadshavare och gör det lättare att följa upp elevernas utveckling.” (Respondent BR, intervju 2026-01-12).

Sammantaget visar respondenternas beskrivningar att det kompletterande uppdraget enligt läroplanen tolkas på ett relativt samstämmigt sätt, även om flera upplever att riktlinjerna är otydliga och att det praktiska genomförandet varierar mellan verksamheter och ingen riktig likvärdighet kan fastställas. Respondenternas svar visar att både fritidspersonal och lärare tolkar det kompletterande uppdraget som ett sätt att skapa en helhet kring elevernas lärande och utveckling, där fritidshemmet bidrar med praktiska, kreativa och sociala dimensioner som kompletterar skolans mer teoretiska undervisning. Respondent BR framför liknande tankar:

“Samverkan bidrar till fritidshemmets kompletterande uppdrag genom att utveckla elevernas förmågor på olika sätt, till exempel genom skapande, lek, idrott och samarbete. Fritidshemmet erbjuder ett sammanhang där elever kan lyckas utan att bli bedömda. Där ges möjlighet att arbeta med sociala relationer, ansvar och förståelse för gemensamma regler, vilket stärker elevernas utveckling.” (Respondent BR, intervju 2026-01-12)

Den biträdande rektorn lyfter här fram ytterligare en dimension av samverkan som ofta förbises när måluppfyllelsen hamnar i fokus: de många förmågor som elever utvecklar under en skoldag men som, trots att de inte är mätbara, ändå utgör en central del av utbildningens värde. Förutom att tolka innehållet i undervisningen utifrån läroplanens skrivelser kan man genom en analys av uppdraget se att fritidshemspersonalen även bör utgå från begreppet *funktionalitet*, alltså ta reda på och göra avväganden kring vilka förmågor och kunskaper som är högt värderade av samhället och kulturen och därmed vad som är nyttigt för eleverna att lära sig inför framtiden (Sommer & Frankenberg 2019, s.45). Detta kan handla om sociala förmågor och relationer men även ansvarstagande och förståelse för

samhällets positiva normer ämnade att underlätta samvaro mellan människor. Som vi ser det verkar värdet av vissa förmågor vara relativt självklara för många pedagoger inom skolan, medan andra inte nödvändigtvis framstår som lika tydliga. Det finns heller inget entydigt svar på hur pedagoger bör identifiera vilka förmågor och värden som är relevanta att uppmärksamma, annat än att kontinuerligt hålla sig informerade om samhällsutveckling och aktuella frågor — ett uppdrag som i sig kan betraktas som mycket omfattande.

Gynnsam samverkan - möjligheter, hinder och utvecklingspotential

Respondenternas beskrivningar visar att samverkan mellan skola och fritidshem i hög grad upplevs som positiv och betydelsefull för elevernas trygghet, lärande och sociala utveckling. Ett återkommande svar är att samarbetet skapar en helhetssyn kring eleverna, där olika professioners perspektiv kompletterar varandra. Svaren visar att samverkan både rymmer styrkor och tydliga utvecklingsbehov. Enligt respondenterna fungerar samverkan särskilt väl när kommunikationen är god, planeringen är gemensam och personalen delar en samsyn kring förhållningssätt gentemot eleverna och deras behov. Samtidigt visar exemplen att bristande strukturer, otydliga ansvarsförhållanden och avsaknad av gemensamma rutiner och pedagogiska diskussioner kan hindra samverkan från att nå sin fulla potential. Respondent F4 påpekar att den hierarkiska synen på yrkesrollerna kan vara ett hinder för att samverkan ska fungera. Respondenten menar att om det inte finns förståelse för att de olika yrkesrollerna har olika kompetenser men som bör anses lika viktiga blir ett samarbete svårt att genomföra då det ena behöver stå tillbaka för det andra, i stället för att gemensamt verka för elevernas utveckling:

“Samverkan fungerar sämre i sammanhang där det finns en hierarkisk syn på yrkesrollerna, där läraren ses som överordnad och fritidspersonal som mindre viktig. Jag upplever att vår samverkan fungerar bra just eftersom vi ser varandra som jämbördiga med olika, men lika viktiga, kompetenser.” (Respondent F4, intervju 2026-01-12)

Synen på varandras yrkesroller och profession återkommer i fler svar angående hinder för samverkan. En respondent menar att detta grundar sig i vilken kultur man har på skolan, om man anser att alla yrkesroller är lika viktiga och har samma mandat men inom olika områden. Har man en samsyn och ett gemensamt förhållningssätt till eleverna fungerar samverkan oavsett profession.

En av de anställda på fritidshemmet, respondent F4 pekar på en faktor, vi själva ofta hör yttras i korridorerna på arbetet och läst om i forskning om fritidshemslärares erfarenheter av yrket, men som ingen annan av respondenterna nämner som ett hinder: fritidshemspersonalens dubbla roller där hen både tar stort ansvar i klassrummet och därtill elevernas sociala utveckling, på raster och under fritidstid.

“En annan utmaning är att jag ofta arbetar i en dubbelroll, både som fritidspersonal och i praktiken som lärare. Detta kan upplevas som övermäktigt och ibland orättvist, särskilt i relation till ansvar, arbetsbelastning och lön. Jag har också mycket föräldrakontakt och ansvar för sociala frågor, vilket gör arbetet krävande.” (Respondent F4, intervju 2026-01-12)

Hanteringen av dessa hinder generellt sker främst genom informella och individdrivna lösningar snarare än genom systematiska och institutionellt förankrade strategier, vilket pekar på en tydlig utvecklingspotential i att stärka skolledningens ansvar, skapa gemensamma rutiner och säkerställa att samverkan ges de organisatoriska förutsättningar som läroplanen förutsätter.

Slutligen tycks gynnsam samverkan kännetecknas av tydlig kommunikation, gemensamma mål, ömsesidig respekt, lyhördhet och ett flexibelt arbetssätt som utgår från elevernas behov. Det framgår av svaren att avgörande faktorer är tillräcklig planeringstid, en gemensam pedagogisk grundsyn och ett ledarskap som tydligt prioriterar och strukturerar samverkan. Med dessa förutsättningar finns möjligheter för skola och fritidshem att tillsammans skapa en helhet som stärker elevernas lärande och sociala utveckling. Pihlgren har i sin forskning undersökt olika typer av undervisningsmiljöer och lyfter fram *scaffolding*, efter Vygotskijs idé om stöd från läraren och en syn på barns lärande utifrån *den proximala utvecklingszonen*, som en typ av undervisningsmiljö som är en av de mest framgångsrika när det kommer till att fördjupa och utveckla elevers lärande. Undervisning efter denna modell innebär att läraren har god kunskap om eleverna och deras tidigare erfarenheter och kunskaper, och därigenom kan bygga ett lärande och en utveckling succesivt och tillämpa precis den mängd stöd som behövs för att eleven ska ta sig framåt, för att till slut stå på egna ben. Ur ett samverkansperspektiv innebär detta arbetssätt att lärarens och fritidshemspersonalens olika pedagogiska roller berikar lärandeaktiviteten (Pihlgren 2019, s.69).

För att kunna genomföra undervisning i enlighet med detta synsätt kan vi anta att det förutsätts att samtliga yrkeskategorier delar en gemensam förståelse för undervisningens syfte, innehåll och struktur. En sådan samsyn kräver fördjupad dialog, gemensam planering och en tydlig fördelning av ansvar. Det framstår dock som tveksamt huruvida trettio minuters planeringstid per vecka, informella beslut i korridoren eller spontan planering i förbifarten skapar tillräckliga organisatoriska och professionella förutsättningar för ett sådant arbetssätt. Avsaknaden av strukturerad och avsatt tid för kollegial samverkan riskerar därmed att försvåra en medveten och långsiktig pedagogisk planering. Det kan ifrågasättas i vilken utsträckning detta är praktiskt genomförbart på nationell nivå. Skolans olika yrkeskategorier har skilda utbildningsbakgrunder och professionella uppdrag, och en betydande andel av personalen i fritidshem saknar högskoleutbildning. Därtill framstår tidsresurserna som begränsade.

Vidare kan vi anta att om det ursprungliga syftet med integreringen av fritidshemmet i skolan var att skapa en sammanhållen helhet kring elevernas utveckling, indikerar denna studies resultat att integreringen i vissa avseenden varit framgångsrik och bidragit till att uppfylla detta mål. Utifrån såväl studiens slutsatser som etablerad praktik framstår fritidshemmet i dag som en integrerad och självklar del av skolsystemet. Att fritidshemmet skulle verka separat från skolan framstår idag varken som ändamålsenligt eller funktionellt. Detta gäller även i ljuset av de utmaningar som fortsatt präglar samverkan mellan skola och fritidshem. Studien visar att dessa utmaningar i hög grad rör behovet av tydligare strukturer, ökad organisatorisk samordning och stärkt likvärdighet, vilka i huvudsak behöver initieras och stödjas på ledningsnivå.

Riktlinjer för samverkan?

Lärare och fritidspersonal upplever att det saknas tillräckligt tydliga riktlinjer och strukturer från skolan och ledning för hur samverkan ska bedrivas. Den styrning som finns är oftast övergripande och varierar kraftigt i hur den tolkas och används. Istället bygger samverkan i stor utsträckning på individuella lösningar, personliga relationer och spontana insatser. Respondenterna pekar därför på behovet av att skolledningen tar ett större ansvar för att skapa tydliga, gemensamma och långsiktiga strukturer som kan ge stabilitet och likvärdighet i samarbetet mellan skola och fritidshem.

Riktlinjerna bör enligt respondenterna vara ändamålsenliga, flexibla och förenade med faktiska förutsättningar för att bli verkningsfulla i praktiken. Det finns en stark upplevelse av att dagens otydlighet skapar onödig osäkerhet och att en mer strukturerad styrning på skolnivå skulle kunna bidra till likvärdighet, stabilitet, ansvarstagande och en mer utvecklingsstödande helhet för eleverna. Riktlinjerna bör inkludera krav på gemensam planeringstid, tydliga rutiner för kommunikation, klargjorda roller och ansvar samt exempel på organiserade former för samverkan såsom halvklassundervisning eller tematiskt arbete. Samtidigt måste riktlinjerna vara överskådliga, anpassningsbara och förankrade i verksamhetens faktiska förutsättningar. Genom att kombinera struktur med professionell handlingsfrihet skulle riktlinjerna kunna bidra till en mer likvärdig, hållbar och elevfokuserad samverkan mellan skola och fritidshem, Respondent BR sammanfattar det på följande vis:

“Det finns vissa gemensamma strukturer, såsom koppling mellan skola och fritids, alltså en fritidspersonal och en lärare i varje klass, planeringstid, temaverkstäder och utepedagogik. Samtidigt ligger mycket ansvar på varje arbetslag att utforma sin samverkan utifrån behov och kompetenser. För strikta riktlinjer riskerar att begränsa flexibiliteten. Det viktigaste är att samverkan utgår från elevernas behov och personalens styrkor, samt att man vågar pröva nya arbetssätt.” (Respondent BR, intervju 2026-01-12)

Enstaka respondenter anser även att riktlinjer från myndigheter, såsom Skolverket skulle gynna samverkan, exempelvis med praktiska exempel och vissa anpassningsbara strukturer för ledningen att utgå ifrån när riktlinjer ska skapas. Pihlgren pekar på att Skolverket i sina allmänna råd fastställer att skolledningen ansvarar för att ge både lärare och fritidshemspersonal förutsättningar för god samverkan. För att samverkan ska vara framgångsrik kräver det en involverad ledning som stöttar alla yrkeskategorier i arbetet, personalen bör vara delaktig i utvecklingen av olika arbetssätt som även innefattar utvärdering och vidareutveckling. Det är viktigt att skolledningen ser på skola och fritidshem som en helhet samtidigt som man förstärker de olika yrkeskategoriernas speciella kompetenser (2019, s.79). Utifrån dessa samlade perspektiv framstår det som angeläget att skolor i högre grad bedriver ett systematiskt och aktivt arbete med samverkan genom att gemensamt utveckla fungerande arbetssätt som kontinuerligt följs upp, utvärderas och vidareutvecklas. Ett sådant arbete förutsätter att samtliga pedagogiska personalgrupper involveras i processen. Det systematiska utvecklingsarbetet kan därigenom utgöra en grund för etablering av tydligare strukturer och riktlinjer för hur samverkan ska organiseras och genomföras på skolan.

Den nuvarande läroplanen kan uppfattas som otillräcklig i de delar som behandlar samverkan och fritidshemmets kompletterande uppdrag. Formuleringarna förefaller inte fullt ut erbjuda det stöd som kan anses nödvändigt för att organisera en genomtänkt och systematiskt planerad samverkan med syfte att främja elevernas utveckling. Det är emellertid inte självklart huruvida denna brist främst kan tillskrivas skollidningens förmåga att prioritera och aktivt utveckla samverkansformer, eller om den snarare beror på att läroplanens skrivningar är alltför otydliga och öppna för tolkning. Samtidigt bör det beaktas att läroplaner, för att kunna tillämpas i verksamheter med skilda organisatoriska och kontextuella förutsättningar, behöver innehålla ett visst tolkningsutrymme. Ett sådant utrymme möjliggör lokala anpassningar och professionellt handlingsutrymme, men kan samtidigt medföra variation i hur uppdraget förstås och genomförs

Vidare kan vi utifrån studiens resultat, se att Skolverket och läroplanen har potential att spela en betydande roll i arbetet med samverkan genom att tillhandahålla stöd i form av exempel på framgångsrika arbetssätt, rekommendationer kring hur gemensam planeringstid kan organiseras och förläggas, samt övergripande riktlinjer för ansvarsfördelning. Ett sådant stöd kan bidra till att stärka förutsättningarna för en mer likvärdig och hållbar samverkan mellan skola och fritidshem samt ge ledningen en struktur att utgå från i utvecklingsarbetet.

Diskussion och slutsats

I detta avsnitt diskuteras studiens resultat i relation till den tidigare forskningen vi presenterat. Resultaten sätts i ett bredare sammanhang genom jämförelser med tidigare studier om samverkan mellan skola och fritidshem samt fritidshemmets kompletterande uppdrag. Diskussionen fokuserar särskilt på frågor om tolkningsutrymme, samverkanskultur, likvärdighet och organisatoriska förutsättningar, och avslutas med en sammanfattande reflektion kring vår studies huvudsakliga slutsatser och deras betydelse för verksamheten.

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur lärare, fritidshemspersonal och biträdande rektor uppfattar samverkan mellan skola och fritidshem samt hur denna samverkan bidrar till att uppfylla fritidshemmets kompletterande uppdrag i praktiken. Studiens resultat visar att samverkan i hög grad upplevs som meningsfull och fungerande i vardagen, särskilt på ett relationellt plan. Samtidigt framträder en tydlig bild av att samverkan till stor del

är personberoende, situationsstyrd och svagt strukturerad, vilket skapar variation i hur det kompletterande uppdraget förstås och genomförs i verkligheten.

Resultaten kan förstås i relation till Perselli och Hörnell's (2019) studie om fritidspedagogers förståelse av det kompletterande uppdraget. Liksom i deras studie framkommer i denna undersökning att fritidshemmets uppdrag rymmer ett stort tolkningsutrymme. Respondenterna beskriver hur fritidshemspersonal både samverkar med lärare i klassrummet, arbetar praktiskt med skolans innehåll och erbjuder verksamhet som skolan inte gör. Dessa beskrivningar ligger nära Perselli och Hörnell's (2019, s. 69–70) fyra kategorier: att samverka, att arbeta i klass, att praktiskt tillämpa samt att erbjuda det skolan inte gör. Samtidigt visar resultaten att hur dessa delar prioriteras varierar beroende på lokala förutsättningar och professionella relationer, vilket stärks av Perselli och Hörnell's slutsats om att fritidshemmets kompletterande uppdrag i hög grad formas av hur personalen själva ser på sin profession.

Våra resultat kan vidare knytas an till Lago et al (2022, s.31) som betonar vikten av gemensamma värden, gemensamma aktiviteter och en medveten organisering av elever för att skapa hållbara samverkanskulturer. Respondenterna i vår studie lyfter fram vikten av öppen kommunikation, gemensam ansvarskänsla och samsyn kring elevernas behov. Vilket i sin tur kan förstås som uttryck för gemensamma värden. Det framkommer även att tid för gemensam reflektion och planering ofta är begränsad, vilket också Lago et al (2022, s. 26) samt Elvstrand et al (2022, s. 111–113) identifierar som ett centralt hinder för att utveckla samverkan. Resultaten indikerar därmed att även om en samverkanskultur kan fungera väl i vardagen, riskerar den att bli sårbar när organisatoriska förutsättningar saknas.

Vi kan även relatera vårt resultat till Haglund, Gustafsson Nyckel och Lager som belyser fritidshemmets kompensatoriska uppdrag och betydelsen av likvärdighet, vilket inte medför att det blir jämlikt men att de som behöver mer stöd kan få det (2025, s. 26–27).

I båda studierna framkommer att samverkan mellan skola och fritidshem bidrar till elevernas trygghet och utveckling, men att bristen på gemensamma riktlinjer leder till stora variationer i hur samverkan organiseras. Detta innebär att elevernas tillgång till en sammanhållen och stödjande helhet i praktiken kan skilja sig åt beroende på skola och arbetslag. Ur ett likvärdighetsperspektiv blir detta problematiskt, då fritidshemmets kompensatoriska roll riskerar att försvagas när samverkan inte är systematiskt förankrad utan beroende av

individuella initiativ. De finns troligtvis då en risk att elever faller mellan stolarna trots att de faktiskt är i behov av en varierad undervisning som fritidshemmet bör kunna erbjuda.

Slutligen bekräftas vår studies resultat av Elvstrand et als (2022, s. 117) beskrivning av fritidshemmets komplexa spänningsfält och den splittrade yrkesrollen. Fritidshemspersonalen i denna studie, liksom i vår egen, beskriver hur de arbetar både i klassrummet och på fritidshemmet, ofta med begränsad planeringstid, vilket försvårar möjligheten att fullt ut arbeta med det kompletterande uppdraget. I Elvstrand et als (2022 s.118) studie framkommer att samverkan i stor utsträckning bygger på informella lösningar och att fritidshemmet riskerar att hamna i skuggan av skolans uppdrag. Våra respondenters önskemål om tydligare riktlinjer och ett mer aktivt ledningsansvar speglar även Elvstrand et al (2022, s. 118) slutsats om behovet av strukturerade former för samverkan.

Sammantaget visar vår studie att inom ramen för samverkan mellan skola och fritidshem finns en potential att stärka elevers helhetsutveckling och bidra till fritidshemmets kompletterande uppdrag. Samtidigt som resultaten pekar i samma linje som den tidigare forskningen, det vill säga att samverkan ofta fungerar väl relationellt men brister strukturellt, att fritidshemmets uppdrag präglas av ett stort tolkningsutrymme, att tidsbrist och avsaknad av gemensam planering försvårar samarbete samt att otydliga riktlinjer och svagt ledningsstöd skapar risk för ojämlikhet mellan verksamheter och att denna potential inte fullt ut tas tillvara om det inte finns tydligare organisatoriska ramar. För att minska tolkningsutrymmet, stärka likvärdigheten och skapa hållbara samverkanskulturer krävs ett tydligare ledningsansvar, gemensamma riktlinjer och realistiska förutsättningar för planering och reflektion, samtidigt som utrymme för flexibilitet och anpassningar efter lokala förutsättningar bör bibehållas. Därigenom kan samverkan utvecklas från att vara person- och situationsbunden till att bli en genomtänkt och integrerad del av skolans och fritidshemmets gemensamma uppdrag.

Vidare forskning

Denna studies slutsatser är begränsade till två skolor i Stockholmsområdet och ett relativt litet urval anställda vid dessa verksamheter. Studien kan därmed inte generaliseras till att omfatta hur samverkan mellan skola och fritidshem, eller de organisatoriska utmaningar som är

kopplade till denna, tar sig uttryck i andra delar av landet. Mot denna bakgrund kan framtida forskning med fördel omfatta större och mer omfattande studier, eventuellt genom en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder, i syfte att undersöka likheter och skillnader i de möjligheter och utmaningar som rör samverkan på nationell nivå. En sådan studie skulle även kunna bidra till att identifiera gemensamma behov och utgöra ett underlag för utveckling av riktlinjer, handledningsmaterial för skolledning och skolpersonal, samt eventuella styrdokument. Detta i syfte att stödja organiseringen och det innehållsliga utvecklingsarbetet av samverkan, stärka likvärdigheten mellan skolor och främja elevers utveckling.

Referenslista

Elvstrand, Lago & Simonsson (2021). *Fritidshemmets möjligheter- Att arbeta fritidspedagogiskt*. Lund: Studentlitteratur.

Elvstrand, H., Lago, L. and Lundqvist, J. (2022) Fritidshemslärares arbete, trivsel, inkluderande arbetssätt och samverkan: en enkätstudie i svensk fritidshemskontext, *Forskning i pædagogers profession og uddannelse*, 6(2), s. 107–121

Haglund, B. Gustafsson Nyckel, J. & Lager, K. (2025) Ett fritidshem för alla barn? Argumenterande diskurser i remissvar angående en likvärdig utbildning. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 30(1–2), s. 22–46.

Holmberg, L. (2020). *Perspektiv i fritidshem*. Stockholm: Natur och kultur.

Hwang, P., & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.

Lago, L., Elvstrand, H., Antesten, B., Källman, J., Rydell, E., Vall K. & Waldeck, A-S. (2022). Ett gemensamt fokus: att bygga kulturer för samverkan mellan förskoleklass, fritidshem och grundskola. *Nordic Journal of Education and Practice*. Vol. 16, No. 2, 2022, s. 22–40.

Lundgren, U.P. (2020). Läroplansteori och didaktik – framväxten av två centrala områden I: Lundgren, U.P., Säljö, R and Liberg, C. (red.) *Lärande, skola, bildning*. Femte utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur.

Patel, R & Davidson, B (2010). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Perselli, A-K & Hörnell, A (2019). Fritidspedagogers förståelse för det kompletterande uppdraget. *Barn*. nr. 1 2019: 63–79

Pihlgren, A. (2019). *Leda fritidshemmet: Praktika för skolledare*. Lund: Studentlitteratur.

Pihlgren, A. (2016). *Fritidshemmet och skolan: det gemensamma uppdraget*. Lund: Studentlitteratur.

Sommer, D. & Frankenberg, S. (2019). *Från utvecklingsvetenskap till utvecklingspsykologi*. Malmö: Gleerups.

(Skolverket 2022)

Vetenskapsrådet (2025). *Etik i forskningen och god forskningssed*.

[Etik i forskningen - Vetenskapsrådet](#) [2025-10-20]

Wahlström, N. (2018). *Läroplansteori och didaktik*. Malmö: Gleerups.

Bilaga 1

Intervjuguide lärare/ fritidshemspersonal

Yrkeskategori:

Utbildning:

Ålder:

År i yrket:

Hur ser din roll i klassrummet ut?

På vilket sätt samarbetar du och läraren/ fritidspersonen i klassrummet?

- Under vilka former samverkar ni i (planering, undervisning, möten)?
- Hur upplever du kommunikationen mellan er?

(Fritidspersonal) Har du undervisning i din klass under skoldagen, i så fall i vilken form (ex. Halvklasser som du planerat, halvklasser läraren planerat, fritidspedagogiskt arbete etc.)

Vem tar beslut kring hur samverkan utförs?

Hur skulle samverkan optimalt se ut om du fick bestämma?

Förmedlar du till fritidskontakten/ förmedlar läraren till dig vad som arbetas med under skoltid och som sedan kan arbetas vidare med på fritidstid? Hur?

Tror du att er samverkan bidrar till elevernas måluppfyllelse på ett strukturerat och genomtänkt sätt? Hur?

Hur tolkar du fritidshemmets kompletterande uppdrag utifrån läroplanens skrivelser?

Vilka positiva aspekter finns med sättet ni samverkar på?

Kan du ge ett konkret exempel på ett tillfälle där samverkan fungerade bra eller mindre bra?

Finns det några nackdelar/hinder med er samverkan?

- Tid, resurser, roller, kompetens?
- Hur hanteras dessa hinder idag?

Vad anser du kännetecknar god samverkan/ skola fritids?

- Vilka faktorer är avgörande?

Finns det riktlinjer eller strukturer för hur samverkan ska bedrivas?

- Tror du samverkan skulle gynnas av tydligare riktlinjer från ex. Skolverket eller den enskilda skolan?
- Hur skulle sådana riktlinjer kunna se ut och varför?

Bilaga 2

Intervjuguide Biträdande rektor

Utbildning:

Ålder:

År i yrket:

Vad tycker du är syftet när det kommer till samverkan mellan skola/fritids?

- Vad är viktigast? (förmågor, struktur)
- Hur har detta organiserats på skola/fritids?
- Hur har ni kommit fram till detta och vem har valt denna form?

Hur ofta har ni diskussioner om detta på skolan med alla yrkeskategorier?

- Tas samverkan upp?
- Vem/vilka driver frågor om samverkan?

Finns det samsyn på skolan om hur samverkan bör bedrivas?

Hur ser samverkan se ut om den är välfungerande?

- Styrkor?
- Hinder?

Tycker du att samverkansformerna på din skola bidrar till det kompletterande uppdraget för fritidshemmet och tror du den bidrar till elevernas måluppfyllelse?

- Stärks/försvagas det?
- Och i så fall hur?

Finns det riktlinjer eller strukturer för hur samverkan ska bedrivas?

- Tror du samverkan skulle gynnas av tydligare riktlinjer från ex. Skolverket eller den enskilda skolan?
- Hur skulle sådana riktlinjer kunna se ut och varför?

Bilaga 3

Presentation av respondenter

Respondent F1

Anställd på skola A som barnskötare. Har arbetat 8 år inom yrket.

Respondent F2

Lärare mot fritidshem på skola A. Arbetar på fritidshemmet och som musiklektör, har arbetat 10 år inom yrket.

Respondent F3

Lärare mot fritidshem på skola B, fritidssamordnare och legitimerad lärare inom idrott F-6 (ej undervisande lärare inom ämnet). Har arbetat 5 år inom yrket och därtill 3 år på förskola.

Respondent F4

Är anställd på skola B som fritidsledare. Har en filosofie kandidatexamen i kriminologi och har arbetat inom skola ca. 10 år.

Respondent L1

Lärare med grundlärarexamen F-3 på skola A, har arbetat 12 år inom yrket.

Respondent L2

Utbildad grundskollärare F-6 på skola A, har arbetat 14 år inom yrket.

Respondent L3

Lärare i årskurs 1 på skola B, grundlärarexamen årskurs F-3, har arbetat inom yrket ca 20 år.

Respondent L4

Lärare i årskurs 2 på skola B. Har grundlärarexamen årskurs F-6. Arbetat ca 10 år i yrket.

Respondent BR

Utbildad fritidspedagog och anställd som biträdande rektor på skola B. Har arbetat som biträdande rektor i nästan 20 år, dessförinnan arbetade hen på fritidshem.